

Mennyi esatornás kert, mennyi a vízben a hal!
 Íziben és valamennyit erővel akarja magának:
 Kész átdöfni azért kebleteket mielőbb;
 Kész vértől csepegő dárdával is ölni az undok;
 Koppja, dorong, füttykös mind az ölésre való!
 Anyyira megveti a ezélt nagy, gonosz indulatában,
 Hogy minden fegyver jó, mivel ártani tud;
 Elvakulásában zsákmányra hevíti a bosszú
 S gyűlöletet szomjaz hűtelenül, cselesen.
 Elbizakodva merész, ki bűnökben jött a világra
 S most véres lobogót hord örömet a keze.
 A magyaroknak földje minő rosز dolgokat ért meg,
 Mennyi siralmas közbánata volt a minap!

*

Eddig tart a költeménynek Dózsa Györgyre és korára vonatkozó része. Egy volt tanítványom, Wagner János a napokban azt írta nekem, hogy „a temesközi csodaszép mezőkön, azokon a tájakon, hol valamikor a vitéz Dózsa György életének utolsó akkordjai lejátszódtak, oly virágot fakaszt ezentúl a tavasz, melyet a füvek ismerője“ az én nevemmel fog megjelölni. A Magyar Botanikai Lapokban le is írta az új búzavirág-keverékfajt, a Centaurea Márkianát. A sok mezei virág közt, a mely Nagyszombati Mártonnak, Dózsa egyik legrégebbi költőjének, ismeretlen sírját borítja valahol, hadd jelezze kegyeletünket immár ez a szerény Centaurea Márkiana is.

Márki Sándor.

A „Magyar nemzetségi címerek“-ről Csoma József nagyérdekű könyvet írt, mely az Akadémia kiadásában jelent meg. (A Magyar Nemzetségek a XIV. század közepéig III. kötet, III. fele). Előszavában megjegyzi, hogy csak azok tarthatók nemzetségi címereknek, melyek a „de genere“ kifejezés korából, tehát a XIII—XIV. századból maradtak reánk. Nemzetséget 200-an felül ismerünk, nemzetségi ezimert 29-et. Csergheő Géza kezdette ezeket összeállítani Karácsonyi János „A magyar nemzetségek a XIV. század közepéig“ pályanyertes munkája heraldikai kiegészítéséül, de kora halála miatt nem végezhette el. Az Akadémia tört. bizottsága aztán Csoma Józsefre bízta, a ki több mint másfél évtizede óta foglalkozott ugyan ezen tárgygyal. Csoma József szépen oldotta meg feladatát, nagy nyereségére elhanyagolt heraldikánknak. Az ismertetett címerek a következő nemzetségekéi: az Aba, Ajka, Ajtony, Ákos, Aposz, Balog, Balog-Semjén, Bárca, Becse, Bél, Bogáth-Radván, Boksa, Bór-Kalán, Borics, Borsá, Bő, Buzád-Hahold, Csák-Csanád, Csolt, Csór, Divék, Dorozsma, Geregen, Gütkeled, Gyóvád, Győr, Hamva, Héder, Hermann, Hunt-Pázmán, Igmán, Ják, Kán, Kaplyon, Káta, Katisz, Kemén, Kőkényes-Rajnáld, Liponuk, Lőrente, Ludán, Miskócz, Monoszló, Nádásd, Igmánd, Osl, Örösúr, Pécz, Póki, Ráthold, Sala-

mon, Szalók, Szemere, Szenté-Mágócs, Tekele, Tétény, Tomaj, Tyukod, Vaja, Vezekény, Zsidó nemzetség. A czímermagyarázatokat Csoma képekkel, pecsétrajzokkal illusztrálja, majd a végén színes czímerképeket mellékel mindenikről. A nagybecsű szép munka igen nagy nyeresége elhanyagolt heraldikánknak, melynek Csoma mély tudományától még sok gyarapodását reméljük.

A Rákóczi zarándoklat irodalmi téren is meghozta a maga örvendetes gyümölcsét. Két önálló könyv jelent meg róla, illetőleg Konstantinápolyról. Az egyik *Rónaky Kálmán* dr. (pécsi árvaszéki ülnök) könyve *Törökországban* cz. a., mely dióhéjban (32 lapon 11 képpel) meleg hangon színes képet nyújt Konstantinápolyról. A másik dr. *Szentesi Tóth Kálmán* munkája: „*Zarándok út Rákóczi sírjához*“ rendszeres útleírás és történelmi összefoglalása a hazafias zarándoklatnak (93 l. 16 képpel). Mindkét könyvet képes illusztrációk teszik még érdekesebbekké. A képek részint Szádeczky Lajos „Konstantinápoly és magyar emlékei“ művéből kölesönözvék, részint más, eredeti fölvételek után készültek. Törökországba utazóknak melegen ajánlhatjuk. Az előbbi Pécssett, az utóbbi Karezagon jelent meg.

„**Az irodalomtörténet módszerei**“—ről *Décsi Lajos* tollából nagyszabásúnak mutatkozó munka I. része jelent meg, nem rég, „Bevezetés az irodalomtörténetbe“ mellék cím alatt. Nálunk e téren eddig alig történnén valami, Décsi munkája hézagpótló lesz. Az első könyv az alapfogalmakat magyarázza meg; a második az irodalomtörténet módszerének történeti fejlődését tárgyalja, az irodalmi kritika kezdetétől Görögországban, Aristophanes, Platon, Aristoteles műveinek beható ismertetésével. A sokat ígérő kezdet után nagy érdeklődéssel várhatják az irodalom barátai a munka többi részét. (Budapest, 1904. 8-adr. 108 l. Kiadja Ráth Mór. Ára 2 kor.)

A székely nyelvjárások buzgó kutatója és jeles ismeretelője *Horger Antal* brassai főrelisk. tanár újabb adalékokkal gazdagította tanulmányai eddigi eredményeit, megírván Szováta vidéke nyelvjárásai sajátosságát a Nyelvőrben, mely különnyomatban is megjelent a Simonyi által szerkesztett Nyelvészeti füzetekben.

Török nyelvemlékekről a XIV. század végéig cz. a. tartotta *Thury József* székfoglaló értekezését az Akadémiában. Főkép az 1390-ik évből való Iszkendernámét tárgyalja részletesen, a mely Nagy Sándorról szóló költemény. A legrégebb ó-török nyelvemlékek tudvalevőleg a Jeniszej és Orkhon folyók vidékén található rovásbetűs sziklafeliratok a VII. és VIII. századból, melyeket *Thomsen* dán tudós fedezett fel és *Radloff* orosz tudós fejtett meg. Ezek az ó-török (ujgur) nyelvű feliratok magyar nyelvészeti szempontból is igen érdekesek, mert sok szavunknak a megfelelő párját megtaláljuk rajtuk, pl. *apa* = apa, *barim* = barom, *batur* = bátor, *erdem* = férfiaság, érdem, *erig* = erő, *kök* = kék, *öd* = idő, *sau* = só, *törü* = törvény, *üg* =

anya, *ügem* = anyám. Ismerteti aztán a turkesztáni XI. sz. *Kudatku bilik*-et; ujjur-török nyelvű. Majd más középzásiai nyelvemlékeket a XII—XIV. századból. A mai Oroszország déli részéről a kipesaki khánság területéről a „*Persicum et Comanicum alphabet*“-et, mely az olasz költő, Petrarca ajándékeként jutott a velencei sz. Márk templom könyvtárába, mely a Krimben lakott kúnoknak nyelvét ismerteti (gr. Kuun Géza adta ki a M. T. Akadémiánál). Majd Kis-Ázsia földéről hat szeldsuk török nyelvemléket ismertet a XIV. századból. Végül az Egyiptomban írt török nyelvemlékekről szól. Thury József e nyelvemlékek ismertetésével nagy szolgálatot tett a nyelvészetnek s egyuttal sok tanulság származik abból a történelem számára is.

Giskra, különös tekintettel Abaújmegyére ez. a. dr. *Tóth Szabó* Pál sok tekintetben nagyon érdekes értekezést írt és adott ki a M. T. Akadémia tört. értekezései sorozatában. A hussziták hírhedt vezérének és csapatainak rakoncázatlanságai elevenednek meg előttünk e lapokról, főképp azok, melyeket Abaúj területén, Kassa vidékén, mely hadműveleteik alapja volt, elkövettek. A pártviszályok Albert halálától Mátyás trónra jutásáig kedvező alkalmúl szolgáltak e rabló hadaknak a zavarban való halászásra, a mit ezek jól fel is használtak, mindaddig, mígnem Mátyás erős keze megfékezte őket, és Giskra 1462-ben meg nem hódolt Mátyásnak.

A magyar birodalom története. *Acsády* Ignác munkájának, melynek első kötetét tetszéssel fogadta a sajtó és közönség, tizenkét új füzete jelent meg. Ezek (22—23) a II. Ulászló megválasztásától a II. Rákóczi Ferencz felkeléseig terjedő időszakot tárgyalják, ugyanazzal a módszerrel, mely a munka első kötetében nyilvánult. Az események ez új füzetekben is kulturtörténeti háttérből alakulnak ki és keretükben a nemzet minden rétege képviselve van. *Acsády* munkájának ebben a második részében, eredeti felfogással rajzolja a Szapolyaiak korát. Ez az időszak történelmünk leghomályosabb, tudományosan legkevésbé tisztázott korszakai közé tartozik, sőt a mit tudunk róla, azt is főleg egyoldalú kutfőkéből tudjuk. Úgy, hogy csak éles szem tud a szándékos ferdtítés és leplezgetés sűrű fátyolán áthatolni. *Acsády* művének előadásába a nemzet olyan rétegeit is bevonja, melyekre eddig vajmi kevés figyelmet fordítottak. Mint az első kötetben, úgy a most megjelent füzetekben is határozottan domborítja ki, hogy ezt a nemzetet a benne kialakult néposztályok összesége tartotta fenn, hogy dicsőségében épen olyan része van a földmivelő jobbágyoknak, az ipar és kereskedelem úttörőinek és felvirágoztatóinak, mint a kard vitézeinek. Az újabb füzetek kiállítása szintén fényes és hogy a szöveget szebbnél szebb és tanulságos illusztrációk díszítik. Egy-egy füzet ára 60 fillér, kiadjuk az Athenaeum.